

VOORSTEL voor het algemeen bestuur

ONDERWERP <i>Aanpak exoten 2024-2027</i>		Reg. Nr.	Z/23/055395-240892
		Portefeuillehouder	H.J. Pereboom
Datum DB - vergadering	31 oktober 2023	Datum AB - vergadering	21 november 2023

VOORSTEL

Het AB besluit:

1. Als aanpak voor het beheersen van exoten in de periode 2024-2027 de optie "maximale aanpak" te kiezen.
2. In de periode 2024-2027 het budget voor exotenbestrijding structureel op te hogen met € 300.000, zodat het jaarlijkse budget wordt verhoogd tot €1.011.000,-.
3. In B en C watergangen de onderhoudsplichtigen te wijzen op hun taak en bij nalatigheid het bevoegd gezag in te schakelen.
4. Het DB te mandateren samenwerkingsovereenkomsten te sluiten met andere partijen om exoten effectief en efficiënt te bestrijden.

SAMENVATTING

In de watergangen, op de taluds en de dijken komen exoten voor. Exoten zijn plant- en diersoorten, die zich buiten hun oorspronkelijke verspreidingsgebied hebben gevestigd en door hun aanwezigheid of door groei van hun populatie tot problemen kunnen leiden omdat natuurlijke vijanden ontbreken. Zo kunnen ze bijvoorbeeld inheemse plant- en diersoorten verdringen of kunnen ze door hun massale groei voor ongewenste opstuwing zorgen. Het waterschap heeft als taak om de exoten (die vermeld zijn op de Europese unielijst) te beheersen waar wij onderhoudsplichtige zijn.

De aanwezigheid van het aantal soorten en de verspreiding van de exoten neemt de laatste jaren in Nederland toe. Ook bij WDO Delta zien we deze toename en daardoor nemen de bestrijdingskosten ook toe. In april 2022 bent u geïnformeerd dat de toename nog konden worden opvangen binnen de bestaande middelen. Inmiddels is de toename dusdanig dat dit niet meer is op te vangen. In de begroting 2023 is vermeld dat er een plan van aanpak wordt opgesteld. Dit AB voorstel bestaat uit het beloofde plan van aanpak.

De te maken keuzes zijn:

1. keuze in de aanpak van het waterschap waar wij onderhoudsplichtige zijn;
2. keuze in de aanpak van het waterschap waar anderen onderhoudsplichtige zijn.

Voor de delen waar het waterschap onderhoudsplichtige is, zijn verschillende opties uitgewerkt en getoetst op prestaties, risico's en kosten. Op basis van die analyse wordt geadviseerd om de huidige werkwijze te blijven volgen. De prestaties van deze opties zijn het grootst en de risico's het kleinst. Het vraagt echter wel om een verdere investering in de aanpak van € 300.000,- ten opzichte van de huidige begroting 2023. De ervaring elders in het land leert dat op termijn dit de goedkoopste oplossing is.

In ongeveer 25 kilometer aan B- en C- watergangen zitten eveneens exoten. Het waterschap is hier geen onderhoudsplichtige, maar heeft wel last van herbesmetting vanuit deze watergangen. Geadviseerd wordt om de onderhoudsplichtigen aan te spreken op hun taak om de exoten te bestrijden en bij nalatigheid het bevoegd gezag in te schakelen.

BEOOGD EFFECT EN/OF RESULTAAT

Heldere aanpak en bijbehorend budget om de exoten op eigendommen van WDO Delta en waar we onderhoudsplichtige zijn te beheersen ten behoeve van een goede waterkwaliteit en waterkwantiteit en het voldoen aan onze wettelijke zorgplicht.

KADER

De kaders zijn:

- Hoofddoelstelling uit het waterbeheerprogramma “wij zorgen voor een goede ecologische, fysische en chemische waterkwaliteit passend bij de functie van het oppervlaktewater”(D) en subdoel “Alle wateren voldoen aan de daar geldende waterkwaliteitsdoelstelling (D3)” en terugdringen van invasieve exoten (D3.5)
- Het beleid Beheer en onderhoud stedelijk water (2019) waarin is opgenomen dat het waterschap verantwoordelijk is voor het verwijderen van plaagsoorten voor de watergangen die het in beheer en onderhoud zijn bij het waterschap
- DB voorstel 5 april 2022: ‘Stand van zaken invasieve soorten 2021’ (zie brief van het DB aan het AB van 5 april 2022), waarin is aangegeven dat een deel van de invasieve soorten niet beheersbaar is en een maatregelenpakket is voorgelegd om de soorten beheersbaar te krijgen. Een onderdeel daarvan is intensievere samenwerking met provincies en andere terreinbeherende organisaties.

ARGUMENTEN

Er zijn diverse ‘opties voor exotenbestrijding voor de delen waar het waterschap onderhoudsplichtige (A-watergangen) is. De opties zijn getoetst op prestaties, risico’s en kosten. Hieruit blijkt het volgende:

Optie	Omschrijving	Voldoet aan invulling zorgplicht watersysteem	Score prestaties	Score risico's (hoe lager het getal hoe groter het risico)	Geschatte kosten per jaar incl BTW
1	Maximale inzet (huidige situatie)	Ja	0	0	€ 1.011.144
2	Alles sober aanpakken mits geen gevaar voor peilbeheer	Gedeeltelijk	-4	-9	€ 714.801
3	Waterexoten intensief, landexoten sober	Ja	-1	-4	€ 796.974
4	Maximale inzet water exoten	Nee	-1	-4	€ 703.474
5	Aanpak locaties met grootste verspreidingskans	Nee	-4	-8	€ 319.174
6	Aanpak locaties grootste effect op primaire taken	Nee	-3	-3	€ 761.224

De score 0 is de huidige situatie. Een min-score is een verslechtering van de huidige aanpak.

Bij de beoordeling van prestaties en risico's is o.a. gekeken naar waterkwantiteit, waterkwaliteit, ecologie, ruimtelijke kwaliteit en energie.

Bij het beoordelen van de prestaties per optie is uitgegaan van de volgende prestaties:

- Peilbeheer (peilen blijven binnen de bandbreedte)
- Waterkwaliteit (bijdrage aan behoud of versterking waterkwaliteit Kader richtlijn water);
- Ecologie (bijdrage aan instandhouding ecologische doelen (Wet natuurbescherming, Natura 2000));
- Energie (energieverbruik en CO₂ uitstoot);
- Ruimtelijke kwaliteit (belevingswaarde).

Bij het beoordelen van de risico's is gekeken naar de kans dat een bepaalde ongewenste gebeurtenis optreedt en welk effect deze ongewenste gebeurtenis dan heeft. Daarbij is vooral gekeken naar:

- de effecten ten aanzien van de doelen (beheersbaar houden van exoten, behoud van kwetsbare natuur/habitattypen en geen achteruitgang van de waterkwaliteit (aan de hand van Ecologische Kwaliteits Ratio's);
- de kosten om een ongewenste gebeurtenis ongedaan te maken;
- de gevolgen voor het imago van onze organisatie.

Op basis van de analyse ten aanzien van prestaties, risico's en kosten wordt geadviseerd om de optie "maximale inzet" te blijven hanteren. De prestaties zijn van deze opties het grootst en de risico's het kleinst. De ervaringen elders uit Nederland laten zien, dat in het begin intensief inzetten op de langere termijn uiteindelijk lijkt te leiden tot lagere kosten. Dit komt doordat de exoten bij de bron worden aangepakt en geen kans krijgen om zich verder te verspreiden. Hoeveel lager de uiteindelijke kosten zijn is echter lastig te bepalen doordat veel verschillende factoren van invloed zijn.

Het vraagt echter wel om een verdere investering in de aanpak van € 300.000,- ten opzichte van de huidige begroting. Wanneer financiën een zware rol spelen en gezocht wordt naar een alternatief is optie 3 "waterexoten intensief en landexoten sober" een second best, omdat de risico's kleiner zijn dan bij optie 2. De andere opties worden niet geadviseerd omdat we daarmee niet aan de zorgplicht voldoen.

Aanpak van B en C watergangen (geen onderhoudsplichtige)

Het waterschap is geen onderhoudsplichtige van B en C watergangen, maar heeft wel last van herbesmetting vanuit deze watergangen. Geadviseerd wordt om de onderhoudsplichtigen aan te spreken op hun taak en bij nalatigheid het bevoegd gezag in te schakelen. Redenen hiervoor zijn:

- dat het waterschap niet bevoegd is om de exoten te verwijderen;
- de kosten kunnen oplopen;
- Het zou kunnen dat eigenaren het risico van de aanwezigheid van de exoot niet zien, of die liever zien dat het waterschap de watergang opschoont en daarop wachten.

FINANCIËN

Binnen de huidige begroting hebben wij € 611.000,- vrij kunnen maken voor bestrijding van de exoten. Dit is niet genoeg om optie 1 "maximale inzet" uit te voeren. Daarom is voor het uitvoeren van optie 1 "maximale inzet" voor de periode 2024-2027 extra budget nodig van € 300.000,- ten opzichte van de huidige begroting (niet rekening houdend met toekomstige indexaties). Naast de indexatie van €100.000,- op het huidige bestek komt het totaal benodigd budget op € 1.011.000,-.

Het waterschap heeft de afgelopen jaren subsidies van provincie Overijssel ontvangen voor het beheersen van exoten. Voor 2023 heeft het waterschap. € 300.000,- ontvangen. Waarvan € 200.000,- "binnen natura 2000 gebied" en € 100.000,- "buiten natura 2000 gebied".

Met de partners in de Wieden en Weerribben is begin september een Europese LIFE subsidie aanvraag ingediend. In februari 2024 wordt bekend of we deze subsidie verkrijgen. Bij toekenning van de subsidie kan het waterschap € 1,8 miljoen voor 5 jaar krijgen (€ 360.000,-/jaar) voor de exoten bestrijding in de Wieden en Weerribben. Het waterschap moet dan zelf € 175.600,- per jaar bijdrage aan middelen incl. personeelskosten. Provincie Drenthe verstrekt geen subsidies.

Bij de berekening van de geschatte kosten is geen rekening gehouden met eventuele subsidies in de toekomst.

JURIDISCHE EN/OF ORGANISATORISCHE GEVOLGEN

Verantwoordelijkheid vanuit Besluit kwaliteit leefomgeving

Volgens het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) zijn provincies verantwoordelijk voor de bestrijding en beheersing van invasieve exoten. Bij de overdracht van de bestrijding van het Rijk naar de provincies is in overleg met de Unie van Waterschappen besloten dat de aanpak van aquatische exoten een

gedeelde verantwoordelijkheid is (obv. taakstellingen volgend uit Vogel- en Habitatrichtlijn en Natuurbeschermingswet (provincie) en KRW en Waterwet (waterschap)). Dit zou nader uitgewerkt worden, maar deze uitwerking is nooit geconcretiseerd.

Verantwoordelijkheid vanuit de Waterwet

De Waterwet gaat niet specifiek in op het beheer van invasieve exoten. In de Waterwet is wel de zorgplicht voor het watersysteem geregeld. Vanuit die zorgplicht is indirect geregeld dat invasieve exoten de doelstellingen van de Waterwet niet in gevaar mogen brengen. Indien dat het geval is, onderneemt het waterschap actie en zal een soort, invasief of niet, bestrijden of beheersen. Een waterschap kan wel aangewezen worden door Gedeputeerde Staten om in opdracht bepaalde maatregelen uit te voeren, bijvoorbeeld met betrekking tot waterplanten.

Aansprakelijkheid

Indien voor de delen waar wij onderhoudsplichtig zijn gekozen wordt voor een optie die niet optimale invulling geeft aan de zorgplicht vanuit de Waterwet, kunnen we daarop aangesproken en/of aansprakelijk gesteld worden door medeoverheden of particulieren.

De provincies zijn het bevoegd gezag (behalve voor Amerikaanse rivierkreeften) en kunnen het waterschap gaan wijzen op onze taak. Bij provincie Overijssel is dit risico zeer reëel. Bij provincie Drenthe wordt dit risico klein ingeschat, omdat de provincie Drenthe zelf en andere overheden in Drenthe (nog) niet heel actief zijn in het beheersen van exoten.

Overige juridische aandachtspunten

Daarnaast kan het niet of in het later stadium aanpakken van exoten van invloed zijn op het behalen van de KRW doelstelling. Het kan mogelijk leiden tot boetes.

Japane Duizendknoop staat niet op de lijst met schadelijke plant- en diersoorten (invasieve exoten) van de EU die provincies samen met o.a. het waterschap moeten aanpakken. Deze soort kan mogelijk in de toekomst wel op de lijst worden geplaatst.

Conclusie juridische aandachtspunten

De verantwoordelijkheid voor bestrijding van exoten is niet zeer strikt geregeld. Duidelijk is echter wel dat het waterschap een belangrijke verantwoordelijkheid heeft en ook risico loopt op aansprakelijkstelling door derden voor overlast door exoten. Met de voorgestelde aanpak geven we een afgewogen invulling aan de juridische verplichtingen en beheersen we de risico's op aansprakelijkheid zo goed mogelijk.

BIJZONDERE AANDACHTSPUNTEN EN RISICO'S

De belangrijkste risico's wanneer exoten niet worden bestreden, zijn:

- Kans op opstuwend effect door weerstand van exoten;
- Kans op verslechtering van de KRW waterkwaliteit;
- Kans dat de kwetsbare natuur (de aangewezen habitattypen en doelsoorten (Natura 2000 doelstelling) verdrongen wordt door exoten;
- Kans dat de aanpak eerdere investeringen van het waterschap te niet doet;
- Kans dat andere partijen het waterschap aansprakelijk stelt voor het onvoldoende beheersen van de exoot;
- Verspreiding van exoten naar andere gebieden;
- Beschadiging van objecten door wortels van Japanse Duizendknoop.

OMGEVING; BETROKKENEN, PARTNERS EN DRAAGVLAK

Er is een intensieve ambtelijke samenwerking met provincie Overijssel en het waterschap heeft al diverse keren een subsidie van de provincie Overijssel ontvangen voor het beheersen van de exoten in Overijssel.

Met de provincie Drenthe is op ambtelijk niveau recent contact geweest. Vanuit de Hoogeveense vaart en de Drentse Hoofdvaart (onderhoudsplichtige provincie) vindt bij het inlaten van water besmetting plaats van watergangen, die bij ons in onderhoud zijn. De provincie Drenthe heeft toegezegd om dit

najaar (in gezamenlijkheid voor de bypasses op de Drentse Hoofdvaart) beide scheepvaart kanalen aan te pakken.

De aanpak van exoten bij gemeentes is zeer divers.

In de Wieden en Weerribben (beide Natura 2000 gebieden met kwetsbare waternatuur) zijn Cabomba en Ongelijkbladig vederkruid aangetroffen op eigendommen van het waterschap, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, provincie Overijssel en de gemeenten Steenwijkerland en Zwarteland. Om herbepmetting van elkaars terreinen te voorkomen wordt gewerkt aan een gezamenlijke aanpak. Deze aanpak wordt vastgelegd in een bestuurlijke samenwerkingsovereenkomst, die nu in voorbereiding is. In juni 2023 is er een bestuurlijk overleg geweest met de betrokken partners.

COMMUNICATIE

Het besluit wordt meegenomen naar het bestuurlijk overleg over de exoten in de Wieden en Weerribben. Hierin wordt besloten of het haalbaar is om per mei 2024 het beheersen van het exoten via een gezamenlijk bestek met alle betrokken partijen uit te voeren. Daarnaast blijft het waterschap aandacht vragen via de mediakanalen voor het gevaar van weggooien van overbodige vijver- en aquariumplanten en krijgen de waterschapsvakmannen regelmatig een cursus in het herkennen van exoten.

VERVOLG / UITVOERING

Het besluit wordt verwerkt in de begroting en in het nieuw op te stellen exotenbestek. De aanpak wordt in 2027 geëvalueerd. De evaluatie wordt aan u voorgelegd.

BIJLAGEN

--

Het dagelijks bestuur van het Waterschap Drents Overijsselse Delta

de secretaris,
E.M. van Grol

de dijkgraaf,
D.S. Schoonman